

NGÀNH THỐNG KÊ VỚI CHƯƠNG TRÌNH MỤC TIÊU QUỐC GIA XÂY DỰNG NÔNG THÔN MỚI

*Trần Thanh Bình**

Thực hiện Nghị Quyết số 26 NQ/TW ngày 05/8/2008 của Ban chấp hành Trung ương Đảng; Quyết định số 491/QĐ-TTg ngày 16/4/2009 của Thủ tướng Chính phủ ban hành Bộ tiêu chí quốc gia về nông thôn mới (NTM); Quyết định số 800/QĐ-TTg ngày 04/6/2010 của Thủ tướng Chính phủ về Phê duyệt Chương trình Mục tiêu Quốc gia xây dựng Nông thôn mới giai đoạn 2010-2020 và Quyết định số 342/QĐ-TTg ngày 20/02/2013 của Thủ tướng Chính phủ về sửa đổi một số điều của Quyết định số 491/QĐ-TTg Ban hành Bộ tiêu chí quốc gia xây dựng Nông thôn mới. Các bộ ngành, theo chức năng nhiệm vụ và lĩnh vực phụ trách đã ban hành các văn bản hướng dẫn trong xây dựng NTM (có phục lục kèm theo). Sau gần 3 năm thực hiện (2011, 2012 và 2013), công tác xây dựng NTM trên địa bàn tỉnh Hà Tĩnh đã đạt được một số thành tích đáng ghi nhận. Tuy nhiên, hệ thống tài liệu, phương pháp luận, định hướng phát triển, mục tiêu phân đầu, văn bản hướng dẫn về Chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng NTM vừa làm, vừa rút kinh nghiệm, vừa chỉnh sửa để từng bước hoàn thiện nên gặp nhiều khó khăn trong công tác chỉ đạo triển khai, thực hiện.

* Cục Thống kê Hà Tĩnh

1. Kết quả đạt được:

Công tác lập quy hoạch, đề án xây dựng

NTM: Công tác lập và phê duyệt quy hoạch, đề án đạt tiến độ so với yêu cầu kết quả đến nay 231/231 xã trên địa bàn tỉnh Hà Tĩnh đã được phê duyệt đạt 100% (trừ 4 xã thuộc diện di dời tái định cư); 224/231 xã (đạt 96,97%) hoàn thành việc điều chỉnh theo Thông tư Liên bộ số 13/2011/TTLB-BXD-BNNPTNT-BTNMT.

Phát triển sản xuất, nâng cao thu nhập cho người dân: Xác định sản xuất và nâng cao thu nhập cho người dân là tiêu chí cốt lõi của quá trình xây dựng NTM. Thời gian qua, Hà Tĩnh tập trung chỉ đạo quyết liệt việc xây dựng và triển khai thực hiện Đề án phát triển sản xuất nâng cao thu nhập cho cư dân nông thôn. Để tạo chủ động cho cơ sở trong quá trình thực hiện, tỉnh đã công bố sản phẩm nông nghiệp hàng hóa chủ lực và ưu tiên các nguồn lực cho sản xuất sản phẩm hàng hóa chủ lực, quy mô lớn gắn với chế biến tiêu thụ sản phẩm; ban hành các Đề án, kế hoạch thực hiện Nghị quyết số 08-NQ/TU về nông nghiệp, nông dân và nông thôn. Kết quả, đã tạo nên không khí thi đua sôi nổi giúp nhau phát triển kinh tế, xóa đói

giảm nghèo, làm giàu chính đáng phát triển rộng khắp. Hàng ngàn mô hình sản xuất, kinh doanh quy mô vừa và lớn, trong đó có 729 mô hình phát triển sản xuất kinh doanh có hiệu quả doanh thu trên 200 triệu đồng, lợi nhuận trên 120 triệu đồng trở lên, thành lập mới được 244 hợp tác xã giải quyết hàng trăm lao động tại các địa phương, nâng cao thu nhập cho xã viên và người lao động; thu nhập bình quân đầu người khu vực nông thôn tăng từ 8,47 triệu đồng năm 2010 lên 13,69 triệu đồng năm 2012.

Xây dựng cơ sở hạ tầng thiết yếu: Các tiêu chí hạ tầng kinh tế - xã hội, nhất là hạ tầng phục vụ sản xuất, thiết yếu dân sinh được cải thiện đáng kể. Phong trào hiến đất làm đường giao thông nông thôn phát triển rộng khắp, toàn tỉnh đã có hơn 67 ngàn hộ hiến đất với trên 3,3 triệu m², với giá trị trên 400 tỷ đồng. Trong 03 năm, đã nhựa hóa và bê tông hóa 2.254,7 km đường giao thông nông thôn đạt chuẩn. Nâng tổng số km đường giao thông nông thôn được nhựa hóa hoặc bê tông hóa đạt chuẩn lên 3.950/7.389 km (đạt 53,4%). Đến nay 100% số xã đã có đường ô tô đến trung tâm xã, trong đó 97,7% được nhựa hóa, bê tông hóa, một số xã có hệ thống đường giao thông nông thôn được nhựa hóa, bê tông hóa 100% (Trường Sơn, Tùng Ảnh, Yên Hồ - huyện Đức Thọ; Gia Phố - huyện Hương Khê); cứng hóa 498,9 km đường trục chính nội đồng đạt chuẩn. Kiên cố hóa 230,8 km kênh mương do xã quản lý. Xây dựng 906,4 km đường điện đảm bảo yêu cầu kỹ thuật ngành điện đến nay 100% số xã, thôn có điện lưới quốc gia 99,9% hộ dân được dùng điện. Làm mới, nâng cấp 30 chợ đến nay trong tổng số 235 xã

nông thôn thì 156 xã đã có chợ (chiếm 66,3%) trong đó có 71 chợ hạng III, còn lại 85 chợ tạm, hiện 5 xã đã có chợ đạt tiêu chí nông thôn mới. Xóa bỏ 7.403 nhà tạm, hệ thống trạm y tế xã ngày càng được xây dựng theo hướng chuẩn quốc gia, đến nay 235 xã đã có trạm y tế, trong đó có 97,7% trạm y tế được xây dựng kiên cố và bán kiên cố, 88,1% số xã có trạm y tế đạt chuẩn quốc gia, 37,9% (89 xã) số xã đạt chuẩn quốc gia về y tế, trang thiết bị khám chữa bệnh được tăng cường góp phần đảm bảo công tác khám chữa bệnh ban đầu cho người dân. Hệ thống nhà văn hóa, nhà sinh hoạt cộng đồng xã, thôn tiếp tục được quan tâm đầu tư xây dựng, trong 3 năm xây dựng 54 nhà văn hóa và khu thể thao xã, 297 nhà văn hóa và khu thể thao thôn, đến nay toàn tỉnh có 50,6% số xã có nhà văn hóa, 86,8% số xã có loa truyền thanh đến tận thôn, xóm. Công tác xây dựng trường đạt chuẩn quốc gia ngày càng được đẩy mạnh, 3 năm nâng cấp, sửa chữa 184 trường học các cấp đạt chuẩn đến nay 100% số xã có trường tiểu học, trường mẫu giáo mầm non và nhà trẻ, 86,4% trường học được kiên cố hóa, 96,7% trường THCS được kiên cố, 115 trường mầm non, 298 trường tiểu học, 106 trường THCS và 17 trường THPT đạt chuẩn quốc gia; 7.654 nhà ở dân cư; 44 khu nghĩa trang và 78 khu xử lý rác thải.

Vốn thực hiện xây dựng cơ sở hạ tầng trong 03 năm: 4.135,3 tỷ đồng, trong đó: Vốn ngân sách trực tiếp cho chương trình (Trung ương: 173,5 tỷ đồng; tỉnh: 206,2 tỷ đồng; huyện, xã: 540,3 triệu đồng); vốn lồng ghép: 1.726,8 tỷ đồng; doanh nghiệp: 91,7 tỷ đồng; dân đóng góp: 1.307,3 tỷ đồng, khác: 720,6 tỷ đồng).

Về phát triển giáo dục, y tế, văn hoá và bảo vệ môi trường: Các lĩnh vực văn hóa, xã hội được quan tâm đầu tư nâng cấp, kết quả đạt được những kết quả quan trọng, cụ thể:

Lĩnh vực giáo dục: Hệ thống trường học được quy hoạch, sắp xếp hợp lý, quy mô lớn hơn, đảm bảo tốt hơn yêu cầu nâng cao chất lượng giáo dục và nhu cầu học tập của con em nhân dân; công tác phổ cập giáo dục các cấp được đẩy mạnh, trình độ dân trí được nâng lên đáng kể; công tác đào tạo nghề cho thanh niên và lao động nông thôn chuyển biến tích cực; đội ngũ giáo viên được bổ sung, chất lượng được nâng lên rõ rệt, tỷ lệ giáo viên Mầm non đạt chuẩn 99,5%, trên chuẩn 30%; giáo viên Tiểu học đạt chuẩn 99,9%, trên chuẩn 79,3%; giáo viên THCS đạt chuẩn 99,3%, trên chuẩn 48,75%; giáo viên THPT đạt chuẩn 99,9%, trên chuẩn 7,3%. Đến nay có 97/231 xã đạt tiêu chí (đạt 41,99%).

Về y tế: Cơ sở hạ tầng, trang thiết bị các trạm y tế được nâng cấp, bổ sung đã góp phần nâng cao chất lượng dịch vụ y tế, từng bước đáp ứng nhu cầu khám chữa bệnh chăm sóc sức khỏe ban đầu cho nhân dân, năm 2012 toàn tỉnh có 76 xã có Trạm y tế đạt chuẩn giai đoạn II.

Về văn hóa, thể thao: Phong trào thi đua xây dựng nếp sống văn minh, cùng nhau đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa ở khu dân cư ngày càng được quan tâm, cơ bản các khu dân cư đã có hương ước, quy ước; có 74% hộ gia đình đạt tiêu chuẩn gia đình văn hóa, 34% đạt khu dân cư văn hóa. Đến nay có 56/231 xã đạt tiêu chí Văn hóa.

Về nước sạch, vệ sinh môi trường nông thôn: Vệ sinh môi trường từng bước được cải thiện, tỷ lệ người dân được sử dụng nước hợp vệ sinh đạt 79,81%, tỷ lệ hộ gia đình sử dụng công trình hợp vệ sinh đạt 64,1%, tỷ lệ số hộ gia đình có chuồng trại chăn nuôi hợp vệ sinh đạt 66%. Đến nay có 930/1.389 (chiếm 66,95%) cơ sở công cộng (trường học, trạm Y tế xã, trụ sở UBND xã, chợ nông thôn) có công trình cấp nước và vệ sinh đạt tiêu chuẩn. Về kết quả thực hiện tiêu chí có 13/231 xã đạt tiêu chí Môi trường.

Về xây dựng hệ thống tổ chức chính trị xã hội vững mạnh và gìn giữ an ninh, trật tự xã hội:

Tiêu chí Hệ thống chính trị: 113/231 xã đạt chuẩn (đạt 48,92%), công tác sáp nhập thôn cơ bản đã hoàn thành, từ 2.535 thôn xuống còn 1.929 thôn (giảm được 606 thôn và gần 5.000 cán bộ cấp thôn); mỗi thôn sau khi sáp nhập có ít nhất 150 hộ, chỉ có một số trường hợp đặc thù có ít nhất 100 hộ/thôn;

Tiêu chí An ninh trật tự xã hội: 220/231 xã đạt chuẩn (đạt 95,24%). An ninh trật tự xã hội được giữ vững, ổn định phong trào "Toàn dân bảo vệ an ninh Tổ quốc gắn với phong trào XDNTM" được đẩy mạnh; các hộ gia đình chấp hành nghiêm túc các chỉ thị, Nghị quyết của Đảng, pháp luật của Nhà nước xây dựng gia đình văn hoá, làm giàu chính đáng.

Kết quả tổng hợp thực hiện theo Bộ tiêu chí Quốc gia về NTM dự kiến đến cuối năm 2013 (Theo báo cáo Sơ kết 3 năm của Ban chỉ đạo tỉnh

ngày 25/6/2013). Nhóm 1 (xã đạt 19 tiêu chí NTM) năm 2012, đạt 01 xã (là xã Tùng Ảnh, nhưng chưa làm thủ tục công nhận). Năm 2013, ước tính có 13 xã đạt cả 19 Tiêu chí. Các xã còn lại đều tăng từ 1 đến 9 tiêu chí. Để đạt được kết quả trên, một phần có sự chỉ đạo, hướng dẫn của các Bộ, ngành Trung ương và sự lãnh đạo hiệu quả của cấp uỷ chính quyền và các ngành cấp tỉnh, sự đồng thuận của nhân dân. Theo đánh giá tổng quát của BCĐ TW, Hà Tĩnh đạt 10 chữ vàng trong XD NTM là: "Chủ động, sáng tạo, bài bản, quyết liệt, hiệu quả". Đạt lớn nhất trong thực hiện CT MTQG XD NTM tại Hà Tĩnh là: Chuyển biến trong nhận thức tư duy của người dân và cán bộ về xây dựng NTM; các cơ quan, tổ chức trong hệ thống chính trị, xã hội từ tỉnh đến cơ sở; Ban hành hệ thống văn bản hướng dẫn thực hiện chương trình và các cơ chế, chính sách kịp thời, đầy đủ, phát huy hiệu quả; Công tác quy hoạch đã hoàn thành; Kết cấu hạ tầng được tăng cường, nhất là giao thông nông thôn, thủy lợi nội đồng, nhà văn hóa thôn ở nhiều địa phương được nâng cấp, chỉnh trang, nông thôn đã khởi sắc; Công tác tài trợ, đỡ đầu đạt kết quả đáng trân trọng, kết quả đã tạo được đợt vận động chính trị lớn trên toàn tỉnh, chung tay góp sức cùng xã xây dựng nông thôn mới; đến nay có 84 đơn vị tham gia đỡ đầu cho 106 xã.

2. Một số khó khăn, tồn tại của Hệ thống các văn bản hướng dẫn chuyên môn, nghiệp vụ về xây dựng nông thôn mới:

Các văn bản hướng dẫn ở một số tiêu chí chưa phân công trách nhiệm cơ quan, bộ ngành

đánh giá về kết quả thực hiện. Một số tiêu chí mang tính cụ thể, do cơ quan vừa hướng dẫn thực hiện, vừa đánh giá chất lượng, kết quả của tiêu chí, như: Hệ thống chính trị (tiêu chí 18), hay một số tiêu chí chuyên ngành, như: Văn hoá (16); Môi trường (17); Y tế, Giáo dục, Bưu điện, Chợ nông thôn, Điện, Trường học, Thủy lợi, Quy hoạch, Giao thông v.v. có thể cơ quan vừa làm công tác hướng dẫn, vừa làm công tác đánh giá kết quả thực hiện và phối hợp thêm một số cơ quan khác nữa để đảm bảo tính khách quan. Một số tiêu chí có tính xã hội cao, khó đánh giá, chưa xác định rõ về trách nhiệm, nhiệm vụ của cơ quan nào chịu trách nhiệm đánh giá, như: thu nhập, nhà ở, v.v.

Cần ban hành văn bản hướng dẫn khái niệm, phương pháp tính toán, phạm vi thu thập, tiêu chí thu nhập và có thể thêm tiêu chí về nhà ở.

Đối với tiêu chí thu nhập: Dựa vào các phương pháp tính toán của ngành Thống kê qua điều tra khảo sát mức sống khu vực dân cư; kết hợp cả hai phương pháp: Phương pháp sản xuất với phương pháp phân phối sử dụng cuối cùng để tính toán cho cấp xã.

Ưu điểm của việc tính toán: Có tính khả thi cao.

Nhược điểm của việc tính toán tiêu chí thu nhập cho cấp xã: Khối lượng công việc khá lớn. Ngành thống kê dựa trên phương pháp nghiên cứu quan sát số lớn; Tuy nhiên, trên thực tế và yêu cầu của Hệ thống chỉ tiêu quốc gia, cấp tỉnh, cấp huyện và cấp xã (Quyết định số 43/2010/QĐ-TTg và Thông tư số 02/TT-BKHĐT) một số chỉ tiêu đã ban hành đến cấp xã, như: diện tích, dân số, hộ,

hộ nghèo, tỷ lệ nghèo; còn chỉ tiêu thu nhập bình quân đầu người không tính đến cấp xã; trong khi đó Quyết định số 491/QĐ-TTg và Quyết định số 342/QĐ-TTg của Chính phủ đều yêu cầu tính toán chỉ tiêu thu nhập đến cấp xã?

Đôi với tiêu chí nhà ở: Sử dụng phương pháp quan sát số ít, chỉ thống kê những nhà chưa đạt chuẩn để tính toán.

Phương pháp tổ chức thực hiện cho hai tiêu chí thu nhập và tiêu chí nhà ở là: Ngành Thống kê triển khai, hướng dẫn nghiệp vụ cho cấp xã tự kê khai, các ngành cấp huyện và tỉnh tổ chức công tác thẩm định, hậu kiểm.

Do không có văn bản hướng dẫn cụ thể về việc phân công trách nhiệm trong việc đánh giá tình hình thực hiện các tiêu chí dẫn đến tình trạng cấp tỉnh giao Cục Thống kê tính đánh giá tiêu chí thu nhập, cấp huyện lại không giao đánh giá tiêu chí thu nhập mà lại giao Chi cục Thống kê tính tiêu chí nhà ở.

3. Đề xuất, kiến nghị:

3.1. Xây dựng NTM ngoài việc huy động sức người, sức của, tuyên truyền, chỉ đạo, còn có chất

lượng tham mưu, hướng dẫn thống nhất về phương pháp, nghiệp vụ; cùng với BCĐ các cấp đánh giá kết quả thực hiện, đó là những nhiệm vụ hết sức quan trọng. Ngành Thống kê được Đảng, Nhà nước giao nhiệm vụ quản lý nhà nước về công tác thống kê trên địa bàn, ngành cần chủ động trong công tác tham mưu giúp BCĐ các cấp trong việc tính toán và đánh giá những chỉ tiêu kinh tế xã hội, đặc biệt là những chỉ tiêu đòi hỏi tính chuyên môn cao như thu nhập.

3.2. Tổ chức hội thảo khoa học thống kê về xây dựng NTM, trong đó bao gồm hệ thống các phương pháp, khái niệm, phạm vi, phương pháp tính tất cả các tiêu chí trong xây dựng nông thôn mới. Trước mắt tập trung một số tiêu chí theo chuyên ngành, với phương châm: dễ làm trước, khó làm sau.

3.3. Lồng ghép với các cuộc tập huấn, hướng dẫn với một số cơ quan, đơn vị có chương trình tài trợ, đỡ đầu các xã, để đưa nội dung, nghiệp vụ đánh giá tình hình thực hiện các tiêu chí, trong đó có tiêu chí thu nhập và nhà ở cấp xã trong xây dựng NTM./.

Phụ lục: Tài liệu hướng dẫn thực hiện về nông thôn mới

TT	Ký hiệu, ngày tháng	Trích yếu nội dung
Văn bản của Trung ương, Chính phủ		
1	26 NQ/TW ngày 05/8/2008	Nghị quyết của BCH TW Đảng về nông nghiệp, nông dân, nông thôn.
2	491/QĐ-TTg ngày 16/4/2009	Ban hành Bộ tiêu chí quốc gia về xây dựng nông thôn mới.
3	800/QĐ-TTg ngày 04/6/2010	Phê duyệt Chương trình mục tiêu quốc gia về xây dựng nông thôn mới giai đoạn 2010-2020.

4	342/QĐ-TTg	Sửa đổi bổ sung một số tiêu chí của Quyết định 491/QĐ-TTg.
<i>Văn bản hướng dẫn của một số bộ, ngành</i>		
5	54/2009/TT-BNNPTNT ngày 04/6/2010	Hướng dẫn thực hiện Bộ tiêu chí quốc gia về nông thôn mới.
6	13/2011/TTLT-BXD-BNNPTNT-BTN&MT ngày 28/10/2011	Thông tư liên bộ về Quy định việc lập, thẩm định, phê duyệt quy hoạch xây dựng xã nông thôn mới
7	65/2009/TT-BNN ngày 12/10/2009	Các căn cứ để xây dựng quy hoạch và công nhận tiêu chí.
8	40/2011/TT-BNN ngày 27/5/2011	Các căn cứ để xây dựng quy hoạch và công nhận tiêu chí
9	315/QĐ-BGTVT ngày 23/02/2011	Về việc Ban hành lựa chọn... và kỹ thuật đường giao thông nông thôn phục vụ CT MTQG XD NTM 2010-2020
10	06/2010/TT-BGDĐT ngày 26/02/2010	Ban hành Quy chế công nhận trường... đạt chuẩn quốc gia.
11	12/2010/TT-BVHTTDL ngày 22/12/2010	Ban hành tiêu chí cơ sở vật chất văn hoá cấp xã thay QĐ 2448/QĐ-BVHTTDL ngày 07/7/2009.
12	12/2010/TT-BVHTTDL ngày 08/3/2011	Quy định mẫu về tổ chức, hoạt động và tiêu chí của nhà thể thao cấp thôn.
13	463/QĐ-BTTTT ngày 22/3/2012	Hướng dẫn thực hiện tiêu chí ngành TTTT về xây dựng nông thôn mới.
<i>Văn bản của tỉnh Hà Tĩnh</i>		
14	15/QĐ-UBND	Quy chế phối hợp giữa các sở, ngành cấp tỉnh...
15	193 /VPDP ngày 02/11/2012	Của VPĐP NTM tỉnh về việc phân công đánh giá 10 tiêu chí trong xây dựng nông thôn mới đối với các xã về đích năm 2012 cho các sở ngành cấp tỉnh.
<i>Văn bản của Cục Thống kê Hà Tĩnh ban hành</i>		
16	375/CTK-NN ngày 26/12/2012	V/v thu thập, tính toán Tiêu chí 10 (tạm tính) và Tiêu chí 12 trong xây dựng nông thôn mới.

Ngoài ra, về chính sách: Chính phủ ban hành 4 văn bản về chính sách, UBND tỉnh ban hành 8 quyết định về chính sách và các đề án sản xuất cho nhân dân trong thực hiện CT MTQG XDNTM; một số văn bản góp ý của Cục Thống kê Hà Tĩnh gửi Văn phòng điều phối nông thôn mới.